

HÍRÜNK A VILÁGBAN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
P. O. Box 1005
WASHINGTON 13., D. C.

MAGYAR KULTURÁLIS FIGYELŐ
Hungarian Bimonthly — Revista Húngara
Revue Bimensuelle Hongroise

Előfizetési díj: Északamerikában
egész évre 4., fél évre 2. dollár.
Más országban havi két coup.

A MAGYAR IRODALOM AZ AMERIKAI ANGOLNYELVŰ VILÁGBAN

Írta: REMÉNYI JÓZSEF

A Magyar Irodalom

A csillagatlan magyar téli éjben
Megálltam szobrod előtt ősi, szent
Elődöm és a csendben és setétben
Érced szava nékem vigaszt izent.

(Juhász Gyula: *Csokonai szobránál.*)

Nem véletlen, hogy a fenti idézettel kezdem cikket; a magyar szellem kanyargó utján rendszeresen visszatérünk oda, ahonnan elindultunk; ahhoz a tudathoz, hogy akár a szó aranyművese a magyar irodalmi alkotó, akár gladiátor a sors porondján, előbb-utóbb ráébred arra, hogy a történelmi helyzet s a nyelvi elszigeteltség határozza meg helyét a világirodalomban. Vigaszt azoktól kap, akik maguk is magányosok voltak. Nem mi szűkítjük meg a világot, hanem a világ szűkít meg bennünket.

Az irodalomnak a többi között az a célja, hogy az embert megismertesse önmagával s erre a magyar költőnek s írónak tulajdonra honfitársai körében sincs alkalma s még kevésbé a nagyvilággal való viszonylatban. B a b i t s Mihály írja, hogy "a magyar irodalomban igen nagy az olyan művek száma, amelyek bármily mélyek tartalomban s magasak formában, mégis csupán nekünk tudnak szólni s világirodalmi szerepre igényt nem tarthatnak." — Kijelentésében, sajnos, sok az igazság, ám annyira nem mennék, hogy a világirodalmi szerep igényét megtagadnám tőlük. Viszont kétségtelen, hogy a külföldi kritikus vagy olvasó megítélésében a legkülönb magyar művek sokszor nem látszanak "klasszikusnak." Hogy is írta Vergilius? *Quidquid id est, timeo Donnos et dona ferentes!* Félni kellett a görögöktől, még ha ajándékot hoztak is s valahogyan így vagyunk a külfölddel, amikor dicséretet hallunk. Vajjon csakugyan elismerés-e az ajándékba menő megbecsülés? Talán inkább vállveregetés? Talán csodálkozás az exotikusnak feltételezett élményen, amelyről kiderül, hogy kapu-kitáró értelme lehet egyetemes vonatkozásban? Hol is a hiba? Bennünk? Sajátos szomorúságunkban? Sajátos humorunkban? A fordítá-

sokban? Miért nem látják értékeinket azok sem, akik nem hunyják be szemüket az értékek jelenlétében s különbséget tudnak tenni a valódi s hamis drágakő között?

Ebben a cikkben ezekre a kérdésekre igyekszem válaszolni. Hadd állapítsam meg már most, hogy "idegenségünk" ellenére tudok olyan esetekről, amikor a magyar írói mű — a fordítás lelki s technikai akadályait legyőzve — méltó visszhangot keltett az amerikai olvasóban. Nagyjából azonban az a tény, hogy nem tudnak rólunk, esetleg keveset s felszíneset, ami bosszantóbb a bevallott tájékozatlanságnál. Jelzem, a többi "kis nemzet" világirodalmi helyzete nem igen előnyösebb, a skandinávok kivételével; ami alighanem lsbennek tudható be s G. B. Shaw lsbent propagáló műveinek, valamint annak, hogy a Nobel-díjat Stockholmban osztják ki. John Gassner *The Masters of the Drama* c. munkájában néhány elismerő szóval adózik Madách Imrének s kihangsúlyozza Molnár Ferenc "mondaine cinizmusát". A lengyelekről az a véleménye, hogy "gyógyíthatatlan romantikusok" s a lengyel társadalmi drámát "erőtlennek" nevezi. Sienkiewicz világhíre (amelynek alapja nem a művészet, hanem a népszerűség) nem változtat azon, hogy a lengyel litteraturáról az amerikai kritikai fórumon általában tétova vagy semleges vélemények hangzanak el s még ritkábban találkozzunk a cseh, román, jugoszláv, bolgár, finn, eszt, litván, lett, újgörög irodalmak érdemleges értékelésével. Noha Irország "kis ország", az ir irodalomról sok szó esik; ennek természetesen az a magyarázata, hogy Yeats, Synge, Joyce s a többi kiváló ir költő, regényíró és drámaíró angolul fejezte ki magát.

Ben Jonson írja: "Speek, that I may see thee." Beszélj, hogy láthassalak. Látható-e Ady angolul? Móricz Zsigmond Főklő-ja, mely angol nyelven is megjelent, valóban őt beszélgeti? Az angol nyelvű magyar költői antológiák, bár olykor visszhangozzák az eredeti mű szépségét, igazi tükrei-e a magyar költők közvetlenségének vagy tudatosságának? Mikszáth mesélő kedvéből mi sarjad ki az angol szavak

földjén? Jókai eleven, változatos, érdeklődést felcsigázó elbeszélő modora olyan tanulságokkal szolgál-e, amely szerint a *mot juste* elvét mellőző írónak könnyebb a külföldi olvasó szívét megfogni, mint annak az írónak, aki – teszem fel Kemény Zsigmond – a jellemzés és elemzés művésze? Egy spanyol barátom azt mondta, hogy Federico Garcia Lorca olyik angol fordításban úgy hangzik, mintha egy spanyol cigány folyékonyan dadogna egy nehezen megtanult nyelven. Jean Anouilh *L' Invitation au Château* c. szindarabját Christopher Fry átültetésében *Ring around the Moon* címmel játszották az angliai és amerikai színpadokon. Egy francia ismerősöm megjegyezte, hogy az "átdolgozás" azért kellett, mert a szindarab szószerinti fordításban lapos volna. Nyilvánvaló, hogy olyan "nyugati" nyelvek, mint a spanyol vagy a francia, benső zenéjükkel és színükkel tiltakoznak a "hűség" fordítás ellen. A magyar nyelvvel kapcsolatban a problémák sokszorozottak. De hát tudunk megbízható magyar Shakespeare fordításokról s Shakespeare esetében tagadhatatlanul lényeges a kifejezés hitelessége. Zsukovszkij, a 19-ik századbeli orosz író szerint a fordító riválisa az eredeti alkotónak; ebből észszerűen arra következtethetünk, hogy mint "rivális" egyenrangúnak tekintendő a teremtő szellemmel. Arról volna szó, hogy a magyar művek fordítói nem művészei az angol nyelvnek?

Vannak műfordítók, akik nem ismerik a szó felelősségét. Nyelvi s esztétikai érzék nélkül fordítanak. Meggyőződésem, hogy az amerikai kritikusok s olvasók a művészietlen fordítások miatt is mellőzik a magyar műveket. Persze tudomásul kell vennünk azt is, hogy a kiadók üzleti szempontból itélik meg a könyv értékét. Nemrégiben W.H.F. Lamont, az amerikai irodalomtörténész, a *Books Abroad* nevű folyóiratban rámutatott arra, hogy jónéhány kitűnő külföldi regényt nem fordítottak angolra; ugyanabban a folyóiratban Monroe Stearns, a Prentice-Hall nevű ismert könyvkiadó cég egyik vezető tagjává választott nek, kijelentvén, hogy a kiadó nem lehet "önzetlen" a fordítandó művek kiválasztásában (a multban az amerikai kiadó nem egyszer az volt) s figyelembe kell vennie a kereskedelmi szempontokat. Szóval a külföldi regény legtöbbször "rossz üzlet". Stearns megjegyzi, hogy kevesebb hasznót hoz, mint az amerikai regény. – De függetlenül ettől a "gyakorlati" kritériumtól, a magyar irodalmi művek angol nyelvű elhelyezését illetőleg hadd utaljak a következő nehézségekre:

1. A fordító hiányos angol nyelvtudása. Egy nyelvet akkor tudunk, ha vérünké válik; a nyelven játszani kell s álmodni. Ez a nyelvismeret lényege. Sokan (nem éppen fordítók) nagyszerű angol nyelvismeretet tulajdonítanak maguknak, mert az amerikaiak jóakarathól hajlandók őket megdicsérni. A fordító barbár nyelvérzékének a lefordított mű adja meg az árát. Figyelembeveendő az is, hogy európai magyar kulturánkban az angol nyelvnek alig volt szerepe; s akik a nyelvet bírták, az "English English"-t beszélték s nem az amerikai angolt. Mark Twain vagy Ring Lardner szókinccse sokban eltért az angliai an-

goltól. Móra Ferenc vagy Tamási Áron tájszólásaira nincsenek művészileg megfelelő "slang" kifejezések.

2. Zárkózottságában vagy nyíltságában világviszonylatban a magyar lélek regionalista természetűnek látszik. Mennél urbánusabb egy író, annál kevésbé bonyolult feladat műveinek átültetése, noha ilyenkor is számolnunk kell árnyalatokkal (ebben a pillanatban Márai Sándorra gondolok), amelyek a fordítást megnehezítik. A magyar végtet mivoltából következik, hogy lirában, elbeszélő hangban, retorikában s drámai megnyilatkozásban az író egyénisége s a nemzet lelke szorosan egymáshoz tartozik. Akár romantikus vagy realisztikus az író, akár "hazafias" vagy "kozmpolita", műveinek vonatkozásaiból alig lehet kikapcsolni a magyar fátumot. Ami a magyarnak érték, az amerikainak legfeljebb különös s nem is különös érdekesítő értelemben. Példaképpen hadd említsem, hogy Zilahy Lajos regényei inkább tárgyi, mint kifejezetten művészi szempontból érdeklik az amerikaiakat. Ugy itélik meg őket, mint a jobbfejta "best seller"-eket s a komoly kritikusok a "tisztá irodalom" elvét elvtve alkalmazzák rájuk.

3. Az amerikai kritikusok bizonyos elismréssel adóznak a Broadway és Hollywood magyar színműveinek; technikai ügyességüknek s ötletességüknek. Babits Mihálynak az a megállapítása illik rájuk, hogy "a határokon az ügyesség megy át és nem a zseni." Nagyjában modernizált Scribère emlékeztetnek "well made play"-szerű szindarabjaikkal. A fordítások s átdolgozások az amerikai közönség izléséhez s igényeihez mértek.

4. Nem szabad megfélemedkeznünk arról sem, hogy az elmúlt három évtizedben az amerikai szépirodalom és kritika óriásit fejlődött. Ma már ott tartunk, hogy európai regényírók, főként olaszok, de franciák is, Faulknert, Hemingwayt és Dos Passost utánozzák. Ilyen körülmények közepette a fordított munkák esetében nem elegendő az európai "zománc", hanem fontos, hogy művészileg megüssék a mértéket összemérve a hasonló jelentőségű amerikai művekkel. A költők közül John Crowe Ransom, Allen Tate, Robert Frost s mások nemcsak Angliában, hanem az európai kontinensen olyan tekintélyre tettek szert, amely nevetségessé teszi a leereszkedő vélelményt azok részéről, akik még mindig "kezdetleges" amerikai kulturáról fecsegnek. Az amerikai regényírók, elbeszélők s színműírók, mint lélekbuvárok s társadalomrajzolók s mint stiluskisérletezők figyelemreméltó teljesítményekre hivatkozhatnak; s akár elfinomodott a magyar író, akár őszinteségében nyers, akár világi, akár a valóság meg nem alkvó ábrázolója, "handicap"-pel indul, mert olyan kulturán nevelődött, mely sokszor homlokegyenest ellenkezik mindazzal, amit az amerikai írók kívánatosnak s az amerikai olvasók érdekesnek minősítenek. Még Thomas Mann, Herman Hesse, André Gide vagy Marcel Proust esetében is – pedig ők világhírűek – a műveltebb amerikai olvasó óvatossá álláspontra helyezkedik; leginkább a képzett kritikusok vagy rokonlelkek méltányolják őket kellőképpen.

5. Mit mondjak a magyar klasszikusokról? Balas-

sáról, Zrinyiről, Csokonairól, Vörösmartyról, Aranyról, sőt Petőfiről? A 19-ik századbeli Sir John Bowring fordítások a költői gyalogjáróra emlékeztetnek; a 20-ik században Watson Kirkcronell több ízben megbirkózott súlyos feladatával; fordításában **Buda halála** fölényes költői alkotás. Am jellemző, hogy a magyar klasszikusok művei — Madách hatalmas alkotásának kivételével — csak "anyagi támogatással" jelenhettek meg, szóval az "üzletileg érdekelt kiadók" nem törődtek műveikkel. Tiszteletreméltó törekvéseiket hangoztatva pár más fordítót is említhetnék, de a legtöbb fordításból hiányzik a nyelv bensősége, az eredeti mű varázsa, a sorsleleplező s feltáró erő.

6. Cinizmusra vagy dogmatikus pesszimizmusra még sincs okunk. Igaz, egyelőre keveset tudnak rólunk; egyelőre meztelen fájdalomainkat s anekdótás vidámságunkat alig értik. Am tévedés volna tudatos nembánomságról, vagy ellenszenvről beszélni. Manap mindenütt nagyok az életproblémák s magától értetődően az amerikaiakat elsősorban saját problémáik foglalkoztatják. Biztató viszont, hogy mindinkább olyan tünetek mutatkoznak, amelyekből arra következtethetünk, hogy nemcsak politikai, gazdasági és társadalmi téren, hanem esztétikai téren is tágul az amerikai látóhatár. Ha arra gondolunk, hogy odaát a szülőhazában milyen közömbösek voltunk mondjuk a délamerikai nemzetek irodalmát illetőleg, akkor korántsem meglepő, hogy a magyar hit, kétely és lemondás irodalmi kifejezése nem kivételes jelentőségű élmény az amerikai szellemi életben. S ahogy Babiits Mihály is megjegyezte a magyar irodalomnak világirodalmi szerepével foglalkozó tanulmányában, kevés az olyan magyar irodalmi alkotás, (a tudatosan művészi és népi gazdagság ellenére), amely a fordítást megokolttá tenné, bárha mi magunk szeretjük is ezeket a műveket. Gottfried Keller *Der Grune Heinrich*-je a mai napig nem kapott angol tolmácsolót, pedig világnyelven, azaz németül íródott, s amikor Tolsztoj *Háboru es Béke* című műve először jelent meg angolul, ez a mesteri mű untatta az angol olvasókat. Finn-ugor nyelvünk feltétlenül gátló körülmény, bármennyire színes és dallamos. Akiknek angol az anyanyelvük, azok ritkán tudnak magyarul s a magyarok között kevesen akadnak, akik művészi biztonsággal kezelik az angol nyelvet. A nyelv méltóságának olyan az életosztóne, hogy a maga törvényéhez ragaszkodik. De biznunk kell abban, hogy ami

rendszerint *couleur locale*-t jelent az amerikaiaknak az angolra fordított magyar műben, előbb-utóbb éreztetni fogja a helyi szín egyetemes horizontját. Hogy ez bekövetkezzék, annak egyik elkerülhetetlen feltétele, hogy a magyar alkotók mennél különb regényeket, elbeszéléseket, költeményeket és szindarabokat irjanak.

Befejezésképpen még ennyit: remélhető, hogy a magyar elődök amerikai ivadékaiknak világában kifejeződnének olyan tollforgatók, akik kulturális betyárbecsületből, a nyelv tökéletes birtokában, legszebb életfeladatuknak tekintik a magyar klasszikusoknak és az újabb idők tehetséges magyar íróinak s költőinek angol tolmácsolását. Bennük kell biznunk, angol nyelvük tisztaságában, érzésük fennköltségében, megértésük akarataiban, szemléletük érettségében. Jóllehet Amerikában nőttek fel s az újvilágban gyökerezik kulturájuk, a lélek titkos szálai odafűzik őket ahhoz a multhoz, ahonnan a szegénység vagy a politika elűzte szüleiket, de ahhoz a multhoz is, amely a művészileg kifejezett értékek kincsesháza.

EGY VÉLEMÉNY A VASFÜGGÖNY MÖGÜL

Veres Péter: "Annak, hogy a magyar irodalom ilyen nemzeti sorsirodalom volt, ennyire magyar közügyirodalom volt, nemcsak előnyei, hanem hátrányai is voltak. Azt hiszem, a tulságosan különálló és nehézzé minősített magyar nyelv mellett ez is egyik oka volt annak, hogy ez a szép és erős magyar irodalom nemigen jutott a nagyvilág elé. Tulságosan belügy volt, tulságosan magunkról és magunknak szólt. A nagyvilágnak, értve a másfélszázad óta uralkodó európai polgárságnak, ha már az üzleten túl valami más is érdekelte az elmaradottabb, gyarmati sorsban élő népek életéből, inkább csak a kuriózum, az érdekesség kellett és nem a nemzeti sorok költészete, nem a népelet hiteles ábrázolása. Még kevésbé kellett neki a leigázott és pusztulásra ítélt népek drámái, siralmas vagy hősi énekei. Még Jókaiából is csak a kuriózitás és az érdekes mese kellett és nem a nemzeti sors-lira..."

(*Irodalmi Ujság, 1954, október 9.*)

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

1801 "P" Street, N. W. — Kossuth House — Washington 6. D. C., USA.

Az egyetlen magyar testvérsegítő egyesület, melyet az Egyesült Államok kongresszusa látott el charterrel. 6 millió dollár vagyonunk, 30 millió dollár érvényben lévő biztosításunk van. Felvesszünk az USA területén élő és 55 évesnél nem idősebb személyeket. Adunk élet-, baleset-, betegség-, valamint egyéni és családi kórház- biztosítást.

KÉRJEN TÁJÉKOZTATÓT!

Ankétünk: "A magyar irodalom világirodalmi helyzete"

GONDOLATOK

A MŰFORDÍTÁS PROBLÉMÁIRÓL

Írta: SZIKLAY ANDOR

Három évvel ezelőtt megjelent, de még az utóbbi időben is sokat vitatott "H a l o t t i b e s z é d" c. versében M á r a i Sándor, egy tipusként megjelenített amerikai konzulról szólva, keserű retorikai kérdést vetett fel: "Ki volt neki Ady?"

Azt felelhetnénk, hogy ugyanaz volt "neki" Ady, mint Dr. Iksz Ipszilon m.kir. konzulnak Whitman. Egyikük és egyikünk sem vetheti az első követ; keressünk és támogassunk műfordítókat, akik létezővé, hozzáférhetővé, megérezhetővé és megérthetővé képesek tenni Adyt errefelé, Whitmant amarra.

Költőnemzedék műfordító nemzedék faltörő kosai nélkül nem juthat keresztül hazája és nyelve falain az egyetemes kultúra nyelvszigetek között hullámmzó óceánja felé. Innen kívülről nézve, "új idők új dalaival" Dévénynél betörni helyi érdekű esemény csupán, ha a magyar kultúra megismertetése és hírnevének növelése a cél. Már pedig abban, hogy cél ez és hogy fontosabb, mint valaha, mindenki testvériesen egyetért edes anyanyelvünknek ma a szülőföldön kívül fekvő területén. A magyar szellemiség, és a magyar lét, csak annyiban valóság – emigránsoknak és emigrálni vágyóknak – álmain tul, amennyiben élő mivolta és jövőre termettsége a szabad világ előtt bizonyítható. A bizonyítás pedig magyar nyelven csak pusztába kiáltott szó.

*

Cs. Szabó Lászlónak a "Magyar versek Aranytól napjainkig" (Anonymus kiadó, Róma, 1953) eleibe írt nagyszabású bevezető tanulmánya elektromos hatással van az emberre elragadóan megfestett panorámájával, mesteri s mégsem magiszteriális elemzésével eredeti szempontjaival, pallérozott magyar nyelvezetével. Van benne egy és más, amit alapos vita nélkül nehéz elfogadni részben, vagy egészben; de több mint husz év óta itt Amerikában Cs. Szabóéknál külön magyar irodalmi értekezést nem olvastam.

Annál inkább kedvetlenített el egy-két megállapítása a tanulmány végén, ahol ezt mondja:

"Még a világnyelveken megszólaló vers se tud kitörni az eredeti fogalmazás burokjából; még a francia, spanyol, olasz, német, angol és orosz vers is a franciák, spanyolok, olaszok, németek, angolok és oroszok kizárólagos birtoka marad, akárhány nyelvre ültetik át akármilyen nagy költők... Nemcsak a magyar költő néma a nagyvilág előtt, a görög is az, Homeros is az, hiába fordították le angolra, franciára, németre országos hírvé költők..." (LXII. lap.)

Tulajdonképpen igaza van, még akkor is, ha a bir-

tokjog kérdése a költészet egyetemességében kicsinyes kérdés és még akkor is, ha a fájdalomra valamelyes csillapítószer az, hogy végtére "nemcsak a magyar költő" lelkét és torkát fojtogatja a földrajzi határokon és nyelvi korlátokon tul hebegésre, vagy épp némaságra kárhozottság. Ámde hogyan lenne elfogadható az a távolabbi következtetés, amelyre Cs. Szabó innen jut el?

"Ahhoz, hogy a magyar költő is hallható legyen a nagyvilágban, az idegen olvasónak kell megtanulnia magyarul s nem a magyar szót kell átöntenie idegen nyelvek másfajta mintáiba. Talán ennek is eljön egyszer az ideje. Nem sürgős, amíg a magyar ember becsüli és ápolja a magyar szót. Mert a költőt csak honfitársai érdeklik igazán." (LXIII. lap.)

Akár szárnyaló magyar verseknek gyalogjáró idegennyelvű változatai, akár magyar prózai remekműveknek kontároktól való át-, fel- és kifordításai ingerelték fel a kiváló írókat, kár, hogy főntebbi négy mondata négy téveszme magvait hinti el:

a.) Nem kell az idegennek magyarul megtanulnia ahhoz, hogy "a magyar költő is hallható legyen a nagyvilágban." Csak ahhoz kellene, ha lehetne, a magyar nyelvet – s mellé minden egyebet, ami a magyart magyarrá teszi – megtanulnia, hogy egészen úgy érezze és értse a magyar költő nyelvét és szavát, mint a művelt magyar olvasó. Ne kívánjuk a lehetetlent; nyujtsuk a lehetőt. Termeljünk műfordítókat, terjesszünk műfordításokat.

b.) Minden utópiánál kevesebb köze van a valósághoz az olyan várakozásnak, hogy "talán ennek is eljön egyszer az ideje" – mármint annak, hogy Párisban, Rómában, New Yorkban, hogy ne mondjuk Djibouti-ban, Kalamazoo-ban, Benares-ben, magyarul olvassák klasszikusainkat a művelt bennszülöttek, vagy hogy majdan a tatatóvárosi, debreceni, budapesti olvasók eredetiben olvassák Shelley-t, Balzac-ot, Cervantes-t. Ennek a kulturális leányálmának megvalósulási feltételei még számosabbaknak s nehezebbeknek tűnnek, mint azé a megjövendőlt állapoté, amelyben majd "lakozik a farkas a báránnyal." Az utóbbi hiten nyugszik; az előbbi önámítás.

c.) Nemhogy "nem sürgős": életbevágóan sürgős és fontos minden erőfeszítés, amellyel "a magyar szót kell átöntenie idegen nyelvek másfajta mintáiba" – és viszont – a mai magyar diaszpórában, még mielőtt elmeszesednének az erek a magyar szókincs és a szabad világban ma dolgozó, vagy ezután

fellépő műfordítóink között. Magyarországon ma nincs felnövekedőben magyar műfordító nemzedék; az emigrációban is legfeljebb annyiban, amennyiben a legfiatalabb korosztály még átítható magyar irodalmi nyelvvél és eléggé mélyenjáró magyar szellemiséggel.

d.) A költőt "csak honfitársai érdeklik igazán" –? Eppenséggel a költőt és a profétát nem. Honfitársuk a ma élő és a rég holt és a még meg sem született. Petőfi "világszabadság"-ot irt legnagyobb álma lobogójára és Shakespeare-t fordította, mint Arany és Vörösmarty is, pedig még csak a tengert se látta soha egyikük sem. Adynak "magyar, oláh, szláv bánat mindigre egy bánat" volt és Páris az ő Bakonya tudott lenni. Hiba – "több, mint bűn" – lenne felsőbbiségérzet formáját öltő olyan kisebbségérzetet erőszakolni a magyarra, amely méltatlan az "egy nemzetnél sem alábbvaló"-hoz, Zrínyi szavaival, és amelytől elsőrendű kulturája teljes biztonsággal védheti meg. Az olyan "kulturfölény", amelynek motója az, hogy a magyar költőt csak a magyar érdekli igazán, nem egyéb fölényes begubózásnál és még mint propagandaszólam is csak bumeráng. A rendkívüli tehetségű és szorgalmu magyar fajta kulturájának egyenjogúsága viszont joggal követelhető, mert oly fényesen bizonyítható a jogcím, hogy a magyar irodalmat megillető szellemi rang nem tagadható meg képviselőitől az idők végezetéig. Megfelelő anyagnak megfelelő nyelveken és színvonalon való megismertetésére kell megtalálni a módot, a helyet, az összekötőket; ez a missziós munka vár a műfordítóra. Neki kell kiverekednie valahára, hogy ne csak – mint Babits panaszkolta – "a romantikát lésák a magyarban, bennünk, akik oly régóta, oly kitaróan, oly szent vágygal akarunk Európa lenni"; ne csak "az exotikus miliőt, ahova fantázia-vágyukat legelni hajthatják..."

*

Mi a műfordítás? Milyen lehetőségekkel bír azokon a demarkációs vonalakon belül, amelyeknél a teremtés örök misztériumával s atökéletes újra-teremtés merő lehetetlenségével találjuk szemben magunkat?

Általános érvényű meghatározásokat nem enged e téren felsorakoztatni a józan ész karhatalma. Tul sok vitára adnának okot, akár színéről, akár fonákjáról vennék azt, amit egyszer egy agyafurt irodalmár úgy fogalmazott meg, hogy "minden általánosítás érvénytelen, ezt sem véve ki." Annál, hogy a műfordítás micsoda, könnyebb körülírni azt, hogy – mi nem. Nem hitestolmácsi munka aszaltan termelt gyümölcse; nem diplomáciai jegyzékek s egyéb okiratok hivatalos szövegének hivatalos érvényű alteregója más nyelven. Nem az eredeti szöveg és szellem önkényes formája és mértékű felhasználásával előállított munka; ha az, akkor nem műfordítás a szó itt alkalmazott szoros értelmében, legyen egyébként bármilyen szép.

A legművészebb, legjobb műfordítás értéke sem lehet soha egyenlő az eredetivel. Nem is lehet ez másként mindaddig, amíg egyszor gyermeket csak egyszer lehet megszülni és még egyszer is csak a

kinok kinjaival. Égy Mona Lisa másolat még akkor sem lenne Mona Lisa, ha Michelangelo másolta volna. Boucher, Madame Pompadour kedvenc festője, saját rajzait másoltatta tanítványaival s az olyan másolatot, amelyet tökéletesnek ítélt, "eredeti"-vé tette ugy, hogy ellátta aláírásával. A másolat mégsem eredeti, noha magának az eredetinek megteremtője emelte arra a rangra. "Vojtina" szavait kiforgatva: a műfordítás "nem az eredeti: annak földi mása."

A műfordítás értéke az eredetinelő okvetlenül kisebb léven, a kérdés az, hogy mennyivel. Vajjon az értékkülönbséget az a fok jelöli, amely fokig egy más konstellációban a műfordító képes lett volna az eredeti művet megalkotni? Ijesztő erre gondolni, de műfordításra vállalkozni is az, Akit a feladat nem ijeszt, az nem műfordító, hanem hitestolmács – és még jó, ha hites. Akit a feladat végzése nem gyönyörködtet, az csak írók az irodalom bürokráciájában. Akit pedig félelem nélkül gyönyörködtet, az széplelkű dilettáns csupán. A "Hirünk a világban" irodalmi ankétjában nemrég mutatott rá Barankovics István, hogy "ritka kivétel az olyan műfordító, aki csupán fordításaival örököltette meg a nevét, de anyanyelvén eredetit nem alkotott." Cs. Szabó pedig azt jegyezte meg, hogy "a költői teremtéshez parányi méretekben éppen olyan belső gazdagság és kitarás kell" mint az egyetemes világhoz; a költészet egy gyűszűnyi világhoz; (XL. lap). Éppen ennél fogva: a fényességből, amelyben a költészet honol, talán néhány sugárka megilleti a műfordítót is, akinek kezén-lában olykor a tövis koszorús költő stigmái mutatkoznak.

Magyar könyvek, hang-
mezek, csomag- és pénz-
küldés. K E L E N Y.
cég. 3650 St-Laurent Blvd.
MONTREAL

A műfordítás talán akkor érne el sikere tetőpontját egy-egy adott esetben, ha olyasminek felelne meg, mint, mondjuk, Chopin Cisz-moll keringője C-mollban. Ha sántit is a hasonlat, szükséghelyzetben "tauglich". A transzponált változat egész formája és tartalma azonos marad az eredetivel, csupán a hangrezgések fekvése, a zengzet, változik meg; még csak olybá is tűnhetik ez a változat, ha úgy tetszik, mint az eredeti alkotás maga – egy félhanggal lejjebb hangolt, vagy tudomásunk nélkül félhanggal lehangelődött zongorán. Ugyanaz a Chopin beszél és ugyanazt mondja, mint az eredetiben. Csak a hangja változott meg kissé. Az abszolút zenei hallással bíró természetesen azonnal észreveszi a hangváltozást. Viszont aránylag igen kevés embernek van abszolút zenei hallása.

Kár, hogy a műfordítás elvégzése nem oly könnyű munka, mint hangjegyeknek egy vonalkával feljebb, vagy lejjebb másolása.

*

Régi levelek közt keresgélve, multkoriban kezembe került egy 1938-beli levélváltásom Watson Kirkconnell tanárral, magyar versek lelkes angol fordítójával, aki most a kanadai Acadia-egyetem elnöke. Arról diskuráltunk akkoriban posta útján, hogy idegen nyelvről magyarra azt fordítsuk, ami szükséges, magyarról idegen nyelvre pedig azt, amit lehet. Az én szűk magángyakorlatomban azokban az években olyan szónoklatok magyarra fordítását végeztem, amelyeket Kossuth angolul mondott el s amelyek addig magyarul meg nem jelentek, tehát a Kossuthiana egy fontos része zárva volt a magyarság elől. Az érem másik oldalát meg többek közt Omar Khayyám "Rubaiyat"-jának fordításával igyekeztem bemutatni, kb. kétszerannyi versszakkal magyarul, mint amennyi akár angolul is megjelent. Arra azonban ki vállalkoznék, hogy ilyesmit fordítson idegen nyelvre:

"Előre, tökszár, simpolya, doromb,
madár-kelepcze és repedt kolomp,
fel, hagymabördő, fűzfásip, bürök,
lyukas kulcs, mely süvit, kanásztülsök,
czirokhegedű és hasadt fazék,
hadd zengjen a föld és zengjen az ég!"
(A r a n y)

Értelme sem lenne olyasmit próbálnunk átültetni, amit már hovatovább magyarról magyarra kell fordítani.

A műfordítás területén a hamiskártyás nem feltétlenül csirkefogó. Szépet, értékeset alkothat, amellet s annak ellenére, hogy tudatosan hamisít. Kitűnő műfordítók olykor úgy csinálnak, mint sokan sport, vagy szerelem lázában. Nem egy magyar műfordító számos olyan kínai és egyéb exotikus verset "fordított" magyarra, amelynek a magyar szöveg egyben az egyedül eredetije. Kosztolányi is megtette ezt néha, bár úgy hiszem egészen ártatlanul, mert a ludas ebben az esetben valószerűleg valamely külföldi volt, akinek "fordítására" azután Kosztolányi a magáét alapozta. Róla állapítja meg Cs. Szabó, hogy "fordításai gyakran csupán újgyakorlatok s úgy hasonlítanak az eredeti vershez, mint egy népszerűsítő cikk a szigorú matematikai képlethez." (XXXIX.lap.) Meggondolandó azonban, különösen az olyan nagy poétánál, mint Kosztolányi, hogy a költő néha rakoncátlanokdiks olyan módszerrel, olyan formában akarja kifejezni magát, aminő bár ilyen-amolyan kifogás alá eshetik, az ő érzése szerint az ő számára akkor és ott egyedül alkalmas — és a költőnek az ő világán belül mindig igaza van.

*

Különös elmélet alapján készített "műfordításokat" az Amerikában emlékezetes körülmények között megkerült Ezra Pound, aki politikailag feltétlenül holond volt és hogy elmeügytanilag szintén-e, — amely megokolással intézetbe került — szakértők dolga. Pound valamilyen sajátos Gestalt-elmélet alapján készített fordításokat. Guido Cavalcanti szonettjeinek angolnyelvű fordításai elé bevezetőt írt, amelyben kijelentette, hogy azokban Cavalcanti "ritmusainak minőségét" akarta éreztetni, "nem sorról-sorra, hanem úgy, hogy angol szövegemnek a maga egészében mutatkozzék a költőt jellemző erő." A

gyakorlatban ez egy sorozat olyan lélektani módszerű, ösztönre épített fordítást eredményezett, amelynek tárgyhoz, szöveghez, formához, stílushoz jobban dának kevés a köze és amely nagyjából csak Pound saját hangulatát tükrözi.

Ha Pound-módra nem szavakat, nem mondatokat, hanem indulatokat és vélt al- és felhangokat "fordítottunk", a latin Juvenalis magyarul ugy fog hangzani, mint a litván Maironis, a japán Takeda, vagy a román Eminescu, — általán: bárki úgy, mint bárki más, csupán a fordító széles kedvétől függően. Ez pedig holmi költészetpolitikai Gleichschaltung kényszerzubbonyával fenyeget, holmi műfordítási marxista dilektika tévelygéseibe sodor.

Angol nyelvű, magyar vonatkozású könyveit szerezze be a WESTERN BOOK SERVICE-ről. Új és használt könyvek nagy választékban. Kérje ingyen árjegyzékünket.

WESTERN BOOK SERVICE
P. O. BOX 969

Monterey

California

Abból, hogy a műfordítás tökéletes nem lehet, természetesen következnek, hogy a műfordítónak készsen kell állnia lelkiismeretes megalkuvásra. Szép példa erre John Ciardi ezidén megjelent angolnyelvű Dante-fordítása, mely valóságos deákferenci kiegyezéssel vált lehetővé. Háromsoros szakaszokból áll ugyan, mint az eredeti, és ugyanugy az első és a harmadik sor rimel, de a középső sor, amely Danténál összekötőhid a következő terzina-hoz, nem tölti be az eredeti szerepet; más sorokhoz rimek tekintetében semmi köze nincs. Ez azt jelenti, hogy az eredeti rimek száma egyharmaddal csökkent. Az angolnyelvű változat ennek az engedménynek árán lett más tekintetekben hívebb, mint egyébként lehetett volna. Hiába, a műfordítás, mint a diplomácia, "the art of possible"; a lehetségesnek művészete, nem pedig, mint a kortespolitika, a lehetetlennek ígérete. Annál inkább a magyar nyelv és zsenialitás dicsősége, hogy B a b i t s az ő Dante-fordításánál nem kényeszerült ilyen megalkuvásra.

Dante-ból az összes rimek egyharmadát feláldozni: nagy áldozat, műfordítónak és olvasónak egyaránt. De még dantei színvonalon alul is mennyit tud nyújtani egy-egy sikerült rim, mennyit tud elvonni egy-egy formai, kifejezésbeli változtatás! George Salis-bury írta, hogy a világirodalomban csak két négyesavas "igazgyöngyöt" ismert: A Hamlet-ből a "the rest is silence" sort és Sappho-tól az "ego de mona kateudo"-t. Őt kis szóval pedig már az "Ember, küzdj és bizva bizzál" — fárosza világítja be a mindenséget. P o e egyetlen szóval, sőtét madarának "Nevermore"-jával, el bírta feketíteni az eget.

Nincs félelmetesebb vadon, mint az, amely a költő lázas lelke és egy darab fehér papír között terül el. Oka van, hogy a műfordító megreszket, amikor műhelye csendjében egy-egy szóval szembenéz.

(Ankétunkat köv. számunkban folytatjuk.)

Magyarok Japánban

Irta: HÖGYE MIHÁLY

Uj, ismeretlen világba érkezve, magyarokkal találkozáva, az ember, ki tudja hányadszor, megint azon kezd tündődni: hogyan jutott belőlünk mindenhová és hogyan tellett mindenre...

E pár sor célja távolról sem az, hogy teljes képet adjon a Japánban élő magyarokról, inkább csak bemutatni szeretne nekünk néhányat mintegy újabb illusztrálására annak, hogy valóban mindenhová jutott és mindenre tellett...

A Japánban élő magyarok közül ma minden bizonyosan Ha a r F e r e n c és felesége a legismertebbek.

Haar Ferencné tulajdonosa Tokyó egyik legkedveltebb éttermének a New Yorki-i Broadwayhoz hasonlítható Ginza nevű városrészben, az egyik legnagyobb japán napilap, a Yomiuri, székháza közvetlen szomszédságában. Az Irene's Hungaria nevű étterem gyakori találkozóhelye a japán politikai és szellemi élet vezető köreinek.

Haar Ferenc a Film Tokyo Corporation igazgatója és elismerten az egyik legjobb művészi fényképész és filmrendező ma Japánban. 1908-ban született Magyarországon. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán és Párisban végezte. 1937-ban hagyta el végleg Magyarországot feleségével együtt s egy ideig Párisban éltek. A Vogue, a Coronet és US Camera számára dolgozott. Első feltűnést keltező sikere a londoni Victoria és Albert muzeumban rendezett fényképképző volt. 1940 óta élnek Japánban s ma a japán művészet leghíresebb interpretálójának tartják. Könyvei közül (My Country Hungary, Japanese Theaters in Highlight stb.) a Best of Old Japan című képeskönyv érte el a legnagyobb sikert, filmjei közül pedig az Arts of Japan kritikások egybehangzó véleménye szerint eddig a legsikerültebb film, ami a japán művészetről készült.

A katolikus missziókban több helyen lehet találni magyarokat. Közülük valószínűleg Nagy József szerzetes tanító él legrégebben Japánban. Az ott töltött több mint husz év alatt tökéletesen megtanult japánul nemcsak beszélni, hanem írni és olvasni is, viszont magyar beszéde, ha néha keresnie kell is az újabb kifejezéseket, ma is olyan izes, mintha csak tegnap jött volna az Alföldről.

Az újabbak érkezettek közül való dr. Bartha Károly szaléziánus atya, aki Nagasaki-ban tanít az egyik iskolában. Az öt év alatt, amióta Japánban él, szintén megtanult japánul, ami igen nagy teljesítménynek számít s egyben oly közel került a japán néphez, hogy az ember nem tudja mit csodáljon inkább: azt-e, hogy japánul tud, vagy azt, hogy a nyelv mögött a lelkét is érti.

Nagasaki-ban egyébként nem Bartha Károly dr. az egyetlen magyar. Dobos Imre dr. személyében az atombomba sérültjeit vizsgáló amerikai intézet év áprilisában magyar származású vezetőt kapott.

Dobos Imre dr. a budapesti egyetemen szerezte oklevelét 34 évvel ezelőtt, majd utána nemsokára az Egyesült Államokban telepedett le. Mint patológus igen jó nevet szerzett s a Coloradói- Denverben volt vagy két tucat orvost foglalkoztató laboratóriuma. Fontos Nagasaki-i megbízatását misszióként vállalta, ami minden bizonnyal nagy segítségére lesz abban, hogy megnyerje a lakosság bizalmát. Igen jó érzés volt vele beszélgetni s tapasztalni a nagy megértést és rokonszenvet, amivel a japán nép iránt viseltetik.

Japánban tartózkodik április óta Vályi Félix dr., a buddhizmus egyik legjobb ismerője. négy évi indiai tartózkodás után érkezett Japánba, hogy előadásokat tartson a különböző egyetemeken az indiai gondolkodásról s a buddhizmus eredetéről a legújabb kutatások alapján. Vályi dr. most van másodszor Japánban. Kelet nagy problémája, hogy hogyan lehet a modern reformokat összeegyeztetni a régi kultúrával a régi Kelet hatalmas spirituális örökségének elárulása és elpusztítása nélkül. Vályi dr. véleménye szerint a japán az egyetlen keleti nemzet, mely az elmúlt 80 év folyamán sikeresen egyesítette a modern tudományt és technikát régi kultúrájával. Éppen ezért szerinte India többet tanulhat Japántól a mezőgazdaság és ipar terén, mint pl. Európától. Egyéb-ként lelkes híve a két ország közötti kölcsönös megértés és együttműködés gondolatának és egyik alapítója a calcuttai Indo-Japán Baráti társaságnak.

Végül Japánban járt áprilisban és onnan indult vezetés indokinaí utjára Capa (Friedman) Róbert világhírű magyarszármazású amerikai fotóriporter. A legnagyobb japán napilap, a közel 6 millió példányszámu Mainichi hívta meg negyven napi tartózkodása alatt főleg a Shizuoka prefektúra területén lévő kikötők mozgalmas halpiacairól készített fényképtanulmányokat.

Sté. Colimpex

45, rue d'Hauteville, Paris X.

Magyar klasszikusok, remekírók, modernek. Verses kötetek, antológiák. Ifjúsági és gyermekkönyvek. Szakkönyvek, nyelvkönyvek, szótárak. Művészeti albumok. Könyvritkaságok, bibliofil kiadványok.

Kedvezményes részletfizetéses akciónk keretében mindezekből az Önt érdeklő anyagot kiválogathatja és megrendelheti 33 %-os kedvezménnyel folytatolagos szállításra. Így anyagi gond és utánjárás nélkül pótolhatja magyar könyvtárát. Megbízhat bennünket bármely Budapesten, vagy a külföldön megjelent magyar kiadvány beszerzésével. Gyorsan és pontosan bonyolítunk.

Kérje katalógusainkat az Önt érdeklő témakörök megjelölésével!

Sté. Colimpex

45, rue d'Hauteville, Paris X.

NYUGATI FIGYELŐ

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Bartók Béláról

közlhosszu cikket ("Lemezek: Bartók távlatban") a *New York Times* (54.X.17.). "A Bartók-studió által kiadott hét lemezből álló sorozat, mely az elhunyt magyar mester termését a XX. század elejétől halála idejéig felöleli, egy új zenei perspektívát nyit meg, amilyenről mostanáig ritkán lehetett hallani ebben az országban", — ezekkel a szavakkal kezdődik a tanulmány, mely bőven tárgyalja a Két Képet, a Két Portrét, A fából faragott királyfit, A csodálatos mandarint, a Két rapszodiát hegedűre és zenekarra és a Brácsaversenyt.

A karácsonyi ajándéknak ajánlott lemezek közt

a *New York Times* (54. XI.21.) 12 magyart sorol fel. A 207 lemez közt 5 Bartók, 4 Liszt, 2 Lehár és 1 Kodály szerepel. A többi kelet európai nemzetet 5 Chopin, 3 Dvorzsák és 2 Sibelius képviseli. Ezt a listát a lemezyárak állították össze. A lap saját listáin 2 Bartók, 2 Liszt és 1 Lehár található 4 Dvorzsák mellett.

ANGLIA.

Molnár Ferenc "Olympiájá"-t

előadták a londoni televízióban. A *Times* (54.X.27.) helyesli a színrehozatalt, mivel az kellemes változatosságot biztosít a televízió-programnak.

ARGENTINA.

A budapesti német énekkar volt karnagya

Zwinnz Károly 54.VI.13.-án a buenos airesi Német Dalszövetség hangversenyén vezényelt komoly sikerrel. Zwinnz jelenleg a Buenos Airesi Magyar Dalárda karnagya. Több német dalkörnek is az élén áll.

Sih'i Béla

melbournei hangversenyéről a *Christian Science Monitor* (54.X.9.) ezt írja: "Egészeben véve inkább mint esztéta és filozófus gyakorolt hatást semmint mint zenészt."

AUSZTRIA.

Kálmán Imréről

jelent meg, éppen halála hónapjában, életrajz Bécsben. (Oesterreicher Rudolf: Emerich Kálmán, Der Weg eines Komponisten, Wien, Amalthea-Verlag, a Meister der Operette sorozatban). A könyv zenei utószavában Hans Arnold Kálmán magyarságát nagyrészt elismeri, míg Lehárt teljesen a bécsi operett műfajába sorolja.

Az életrajz érdekes statisztikát közöl a Kálmán-operettek világsikeréről. Míg (1926-ig) Offenbach "Szép Heléná"-ja 1474, "Orfeusz"-a 2078 előadást ért meg, Planquette "Cornevillei harangok" c. műve 1025-öt Audran "A baba" c. műve 2982-öt, a "Csárdáskirálynő" 4906-ot (1931-ig kb. 7000-et!), a "Farsangi tündér" 3338-at, az "Őszi manőver" 1590-et, a "Ciganyprímás" 1054-et.

BRAZILIA.

Hevesi Hevessy György Nobel díjas

magyar tudós, a stockholmi egyetem tanára, 54.VIII.14.-én előadást tartott a sao paulói Könyves Kálmán Szabadegyetemen. Hevessy 1922-ben felfedezte a Hafniumot és 1943-ban megkapta a kémiai Nobel-díjat.

CSEHSZLOVAKIA.

Egy nagy szlovák Petőfi-antológia

jelent meg Jan Smrek fordításában aki ezért a munkájáért kaptameg 1954-ben a csehszlovák államdíjat.

"A kiváló szlovák költő — írja a *Magyar Nemzet* (54.VII.31.) — néhány éve foglalkozik műfordítások készítésével. Jól tud magyarul, magyar költőket tolmácsol. Előbb Adyt, utána József Attilát. Ady és József Attila-antológiája is fordítói remekmű. Élénk bizonyossága annak, hogy nagy költőket csak a költői szó nagy művészei tolmácsolhatják igazi sikerre. Smrek a Petőfi-fordításokkal tette fel a koronát minden eddigi fordítására... A szlovák jegyzetekbe való anyagot Illyés Petőfi-könyvből válogatta ki... Kiváló nyelv-művész egyesül benne Petőfi minden szavának tisztelésével. Nincsen nyelvi, szerkezeti, ritmusbeli és rimbelt nehézsége. Egyformán csodálnivaló az a könnyedség, amely a szlovák népdal formájában megjelenített Petőfi-daloknál látható, vagy az a ritmusbeli lehetetlenségi hűség s azonos szóíz, ami a nagy költeményeknél érezhető. A Szeptember végén két verzióban, kétféle ritmusban is közli, jelölve annak, mily magasra vitte feladatát és közlési vágyát a szlovák nyelv művésze. Hasonlóan cselekedett a Hírös város az Alföldön Kecskemét esetében is. Annak második hangzása szlovák sárosi tájszólásban roppant sikerült nyelvi játék. Petőfi költészete teljes és érvényes szlovák formában léleklizmost már és köti össze elvben, érzelemben a szlovákot a magyarral.

FRANCIAORSZÁG.

Magyar hangverseny.

A Centre de Documentation de Musique Internationale sorozatos hangversenyeket rendezett 12 ország zenéjéből. Anglia, Olaszország és Magyarország 1-1 teljes estet kaptak a 10 estből, míg Franciaország kettőt. A magyar hangversenyéről írta a *New York Times*:

"Az est sokkal érdekesebb lett volna, ha Bartók és Kodály szerzeményeinek szentelték volna, de nem

ezt a könnyű utat követték a rendezők. Ehelyett a valóban kíváncsi párisi kóstolót kapott a Magyarországon ma készülő zenéből, Farkas Ferenc, Szervánszky Endre, Lajtha László és Ránki György műveiből. Ez a zene orosz eredetű. Farkasban Magyarország úgy látszik megtalálta a maga Hacsaturjánját. Szervánszky műve viszont... bármely a vasfüggönyön inneni ügyes zenei mesterelember munkájaként szerepelhetett volna. Tarjáni Tóth Ida cimbalomszólója jelentette az exotikus jellegét a hangversenyen."

HOLLANDIA.

Kerényi Károly

"Európa szellemi utja" címmel előadást tartott Hágában. A bevezető szavakat mondó híres holland professzor, F.J.J. Buytendijk kiemelte, hogy Kerényi munkáiban eszközt lát arra, hogy az ókori kulturát a nyugateurópai emberben ismét fel lehessen ébreszteni. (*Nieuwe Rotterdamse Courant*, 54.X.9.)

INDIA.

Nagy Ferenc előadóköruton

járt Hőgye Mihállyal, melynek során India minden nagyobb városát, New Delhit, Bombayt, Madrast, stb. meglátogatta. Az egész indiai sajtó többoldalas cikkekben számolt be utjáról s így Magyarország helyzete széles körökben ismertté vált. Nagy Ferenc tárgyalta Nehru miniszterelnökkel is.

INDOKINA.

Robert Capa,

a híres magyareredetű fotóriporter aknára lépett s meghalt – írja egy hanoi-i jelentés. "Ez a magyar, aki felvette az amerikai állampolgárságot, valójában csak Franciaországban szeretett élni." (*Le Monde*, 54.V.27.) Capa haláláról megemlékezett az egész amerikai sajtó is; a *Time* szerint ő volt az elmúlt háború legkitünőbb fotóriportere.

IZRAEL.

Carelli Gábor és Fricssay Ferenc

jártak tavasszal hangversenykörut-

on Tel-Avivben és más izraeli városokban.

KELET-NÉMETORSZÁG.

"Petőfi-olvasókönyv"

jelenik meg Kelet-Németországban. Egy magyar elbeszélés-antológia nemrég jelent meg. (*Szabad Ifjúság*, 54.IV.4.)

K I N A.

A "Talpalatnyi földet"

két hét alatt mintegy 416.000 ember nézte meg, a "Felszabadult földet" 366.000-en. A magyar filmek bemutatása során előadták a "Ludas Matyit is." (*Szabad Ifjúság*, 54.IV.4.)

NYUGAT-NÉMETORSZÁG.

Ferdinándy Mihály

nyáron Berlinben tartott előadásorozatot május 24 és június 25 között a hun birodalomról, Attiláról s a magyar-hun hagyomány problémáiról. A délamerikai irodalomról spanyolnyelvű előadást tartott. Előadásait mint a Freie Universität filozófiai fakultásának vendégprofesszora tartotta. A müncheni Südost-Institutban két előadása volt: "Staat und Weltbild bei den Reiternomaden" és "Die deutsche Ahnenwahl bei den Arpaden", július 6.-án és 12.-én.

OLASZORSZÁG.

Bartók-tanulmányok

gyűjteménye jelent meg ez év elején D. Capitella szerkesztésében. A kötethez Kodály Zoltán írt előszót.

S V Á J C.

Magyar film Locarno-ban.

A tiz napig tartó nemzetközi filmbemutató keretében július 6.-án előadták a "Rákóczi hadnagya"-t. Az Európa és Amerika legkülönbözőbb tájairól összeverődött közönség hidegen fogadta a filmet. Előadása közben többen elmentek.

A tessini sajtó futólag említi a filmet. A Bellinzonában megjelenő *Dovere* napilap "tanulságos történeti film"-nek minősíti. A Luganóban megjelenő *Giornale del Popolo*

filmkritikusa elismerően nyilatkozik a színes, művészies felvételekről és a tartalomhoz azt a megjegyzést fűzi, hogy a filmben felcsendülő, lelkes Rákóczi-induló meg a magyar szabadság zászlájának lengetése, a mai magyarok szívében valószínűleg nem éppen az osztrák vagy a németellenes hangulatot fogja felidézni.

SZOVJETUNIÓ.

25 könyv jelent meg

magyar szerzőktől 1953 folyamán a Szovjetunióban, összesen 1,280,000 példányban. (*Szabad Ifjúság*, IV.4.)

Csuvas nyelven

jelent meg Nagy Sándor "Még ékés" c. novellája 3000 példányban. (Magyar Nemzet, 54.V.20.)

TANGER.

A La Dépeche Marocaine de Tanger

54.VII.8.-i számában hosszabb cikkben számol be "Aux entretiens culturels de Tanger – Les éléments psychologiques dans l'économie" címmel Auer Lászlónak a tangeri Nuevo-Club-ban előkelő közönség előtt tartott előadásáról. A lap "brillians és világos expoze"-nak nevezi az előadást.

VENEZUELA.

Bandó Gyula caracasi hangversenyéről

írja az *El Universal*: "Örömmel hallottuk, hogy a Venezuelai Szimfonikus Zenekarkarmesteri pálcáját megint Bandó Gyulának nyújtották át. Jól ismerjük Bandó Gyulát, aki a karmesteri dobogón most époly kiváló művésznek mutatkozott, mint előző szereplései alkalmával." – Egy másik venezuelai ujság, az *El Nacional* így ír: "Bandó Gyula az európai zenekulturát plántálta át a venezuelai trópusokra. Nagy hatása volt a fiatal venezuelai művészekre, akiket új utakon indított el a zene világába." Bandónak, aki egyébként zeneszerző is, most jelenik meg egy könyve, a "Könny és Mosoly", Buenos Airesben.

Anyagunk nagyobb részét következő számunkban közöljük.

A magyar sport külföldi elismeréséről

Irta: Dorogsághy Dénes

Emigrációs tapasztalataink igazolni látszanak azt a sokak részéről má. korábban hangoztatott feltevést, hogy az érvényesülési lehetőségek terrénumai közül a zene és a sport azok, amelyekben keresztül elért sikereink nyomán a nyugati világ bennünket, magyarokat némileg ismer.

A viszonylagos hírnevünk ez utóbbi komponenséről beszélve, szeretném a figyelmet felhívni arra a feltűnő változásra, amelyet az elmúlt év folyamán a külföldi sajtó mutatott.

A magyar sportsikerek hosszú időre nyulnak vissza. Mi és mi előttünk az idősebb generációk, akik figyelemmel kísértük a különböző sportágakban elért kiváló eredményeket és akik tisztában voltunk azzal, hogy versenyzőink a gazdagabb nyugati országok versenyzőjéhez képest aránylag mostoha körülmények között vívták ki sikereiket, valamint mérlegeltük azt a kedvezőtlen adottságot azt a tényt, hogy Magyarország népeisége messze alul maradt számos eredményekben lényegesen szegényebb képet mutató európai, vagy más kontinensbeli ország népeiségénél, következésképpen realizáltuk azt a tényt, hogy sportolóink általánosságban a világ legjobbjai között foglalnak helyet. Azonban sohasem hallottuk, hogy ezt a külföld elismerte volna. Külföldi újságokban, szaklapokban itt-ott olvashattunk ugyan beszámolókat, sőt méltatásokat egyes kimagasló eredményt elért magyar sportolóról, vagy csapatról, de nem Magyarországról, mint sportnemzetről. Az soha egyik külföldi kritikusnak sem tűnt fel, hogy a különböző sportágakban szereplő aránylag sok kiemelkedően ismert név, mint Hajós, Piller, Pelle, Bárány, Barna, Csik, Sárosi, stb. stb. együgyűen nyolc milliós ország fiainak a neve. Nem régebben, mint két évvel ezelőtt, a Helsinkiben tartott olimpiai játékok befejezése után az egyik emigrációs újságunk a következő címet volt kénytelen adni az Olimpiász magyar szempontból való méltatásának: Elsők között az olimpiai játékokon és utolsó a nyugati sajtóban.

A külföldi figyelem sporton keresztül 1953 őszén terelődött ránk, a magyar futball együttesnek az angolok feletti győzelme után, majd folytatódott további magyar futball sikerek nyomán. Ettől az időtől kezdve a külföldi sporttudósítók határozottan több odaadást tanúsítanak magyar eredmények felfedésében, közlésében és méltatásában.

Igy 1954 tavaszán számos francia, holland, német és délamerikai újságcikk jelent meg kiemelve a magyar versenyzőknek egyik vagy másik sportágban való elsőrendűségét. Ide sorolható pl. a *Ce Soir* egyik cikke, mely szerint a kardvívás (csapat) az egyetlen sportág, amelynek az eddig lebonyolításra került összes világbajnokságát mindvégig ugyanazon nemzet (Magyarország) nyerte meg.

A magyar sport-sikerek ily hirtelen és rohamos felfedezése kétségtelenül a *World Sport* a ugusztusi (1954) számában éri el csúcspontját.

Ez a hivatalos havi angol sportösszefoglaló "Holidays for Hungary" című cikkében az európai uszójel bajnokságok előestéjén a következőket írta: "Vajjon be fogja-e ismét váltani Magyarország azt az igényét arra, hogy jelenleg a legnagyobb sportoló nemzet a világon. (néparányát tekintetbe véve.)" Azóta a bajnokságok már lezajlottak és a magyar versenyzők a lehetséges 33 helyezésből 18-at biztosítottak a maguk számára. (A Szovjetunió következett ezután 11 helyezéssel.) Ennek méltatása kapcsán a *World Sport* októberi számában a következőket olvashatjuk:

"Magyarországnak és a keleti országoknak a domináló szerepe az Európai Uszójelbajnokságokon, — amelyeket ragyogó körülmények között tartottak meg Torinóban — oly nagy volt, mint aminőt vártunk." Továbbá: "... a magyarok versenye az uszásban csaknem belügyökké vált és a bajnokság vége felé mindenki kívülről tudta már a magyar nemzeti imádságot, tekintve, hogy kilencszer játszották."

Ennél többet valóban nem kívánhatunk. Én azonban a fenti idézet "jelenleg" kifejezésével kapcsolatban szeretnék utalni arra a körülményre, hogy a magyar sport/sikerek a maihoz hasonlóak voltak már akkor is, amikor az edzés és versenyzés Magyarországon még nem volt kormányzati irányítva. Hivatkozom itt elsősorban a párizsi, amszterdami, losangelesi, főképpen a berlini, s végül a londoni olimpiai játékokon elért eredményekre, valamint a fentebb említett hegemoniára a kardvívásban (majdnem hasonlóképpen a vízpolóban) a tornára, uszásra, asztali teniszre, boxolásra és nem utolsósorban a háboru előtti magyar futballra. Ez utóbbit illetően átadom a szót a "Die Presse" c. bécsi újságnak, amelyik a nov. 16.-i számában "Die Gründe der Niederlagen gegen Ungarn" című cikkében, miután a magyar futball egy weekenden belül hatszoros győzelmet aratott az osztrákok felett, a következőket írja: "Az osztrák futball elvesztette a hatfrontos küzdelmet Magyarországgal szemben. Helytelen lenne efelett busulni, mert Magyarország ma is, mint ezelőtt a világ legerősebb futball nemzeté."

Ezek az elismerések remélhetően további serkentő hatást fognak gyakorolni a világ minden táján küzdő magyar sportolókra.

**Olvassa az OCCIDENTAL PRESS
most megjelent könyveit!**

Kertész István könyvének nemzetközi viszhangja

Tavaly jelent meg Kertész Istvánnak, az indianai híres Notre Dame egyetem államtudományi professzorának a könyve "Diplomacy in a Whirlpool - Hungary between Nazi Germany and Soviet Russia" címen, az egyetem kiadásában.

A könyv élénk feltűnést keltett szakkörökben és az amerikai és egyéb folyóiratok hosszan foglalkoztak vele. A bírálókat többsége kedvezően fogadta a könyvet. Az ismertetések, kritikák érdekesebb észleteit az alábbiakban közöljük:

"A könyv első része, mely Magyarország külpolitikai kapcsolatait tárgyalja 1919 és 1944 között, szükségképen nagyon vázlatos és nagyon kevés olyat tartalmaz, ami nem lenne már ismert, azonban adatai pontosak és - bár nyilvánvalóan magyar szempontból mutatja be az eseményeket, - korrekt és mérsékelt. A második részt Magyarország történetének szovjet megszállás alatti idejét tárgyalja a békekonzferenciáig. Itt a szerző megindító képet ad a magyar antikommunisták kétségbeesett küzdelméről az ország szabadságának megőrzésére kommunista társaik támadásával szemben, melyet a szovjet hatóságok támogattak, és a nyugati hatalmak tehetetlenségéről, közömbösségéről és stupiditásáról. Ezek a fejezetek sok olyasmit tartalmaznak, mely újdonságként fog hatni a legtöbb olvasó előtt és értékes lesz a jövő történészei számára." (International Affairs, 1954.I.1.)

"E könyv, mely egy kis ország helyzetét írja le, amely áldozata lesz hatalmasabb szomszédainak, értékes bár szálnalmat keltő dokumentum. Szálnalmat kelt nemcsak azért, mert Európa egyik leghősiesebb kis nemzetének szomorú sorsával foglalkozik, hanem azért is, mert megvilágítja a sorozatos nyugati hibákat, melyek nagy mértékben felelősek ezért a sorsért. Egyidejűleg ez a szovjet politikának az egyik legtanulságosabb eset-története a gyengébb szomszéd-országok meghódítására vonatkozólag... Ennek a könyvnek az elolvasása azok számára, akiket különösen érdekel Kelet-Európa, feltétlenül szükséges." (Naval Institutes Proceedings)

"Ez a rövid, jóldokumentált tanulmány Magyarország küzdelméről politikai fennmaradása érdekében 1938 és 1945 között...egy nemzetnek boldogtalan története, mely két agresszív birodalom közé szorult s vereséget szenvedett mind félig őszinte szövetsége során Hitlerrel, mind a Szovjet elleni ellenállásában... A tengely veresége után a Szovjet a Yalta-i egyezmény értelmében szabad választásokat engedett, melyek a kommunizmusnak leghatásosabb elutasítását eredményezték Kelet-Európában... Ezután a kommunista kisebbség elpusztította ellenzékét. Azonban Magyarország végső eltűnését nem lehet kizárólag külső tényezőknek tulajdonítani, ahogy Kertész sejteti. Az 1919-es békeszerződés, a csehek hajthatatlansága, és a müncheni megalkuvók gyengi-

tették ugyan Magyarországot, de ezek a tények nem felelősek azért, hogy nem teremtettek az országban demokratikus társadalmat, vagy ném reformálták meg a gazdasági rendszert." (Saturday Review of Literature, 1953. XII.19.)

"Dr. Kertész tanulmánya nagyobb részét e szerencsétlen országnáci és szovjet okkupációjának szentelte... A szerző, akárcsak legtöbb kortársa Közép- és Kelet-Európában, nem tudja megtartani objektivitását, amikor el akarja vitatni országa hozzájárulását a náci háborús célokhoz... Bár dr. Kertész hajlik arra, hogy Magyarország 1920 utáni külpolitikájának legtöbb hibáját a nagyhatalmak tettei vagy mulasztásai mögé rejtse, könyve megérdemli valamilyeni Magyarország történetét tanulmányozó kutató figyelmét." (Foreign Service Journal, 1954, VII.)

"Hogy Moszkva csatlósországaiban a teljes hatalomátvétel módszere és taktikája meglepően egyforma volt, újra megerősítést nyer Kertész István magyar diplomata könyve nyomán... 1945 vége felé Budapesten, majd az egész országban megtörténtek az utolsó valódi választások, s miközben a kiszagdák abszolút többséget nyerne mindenütt, a kommunisták a szavazatok egyhatodával kell hogy megelégedjenek. Mindenki, aki a kommunizmust elutasítja, azt reméli, hogy sikerül Magyarország különállását megővni és hasonlóképpen reagálnak Nyugat budapesti képviselői... De a kommunisták egy baloldali blokkot alakítanak a kiszagdák ellen és megosztják ezt a pártot, a Vörös Hadsereg nyílt pressziója által támogatva; egyedül ők rendelkeznek világos programmal és követelik is azt minden etikai megkötöttség nélkül." (Rheinischer Merkur, 1954.III.12.)

"Ennek a beszámolóknak az értéke az élethű részletekben rejlik, amelyekben a szerző leírja a Szovjetunió és a nyugati demokráciák közti háborús és háborúutáni kapcsolatainak hatását Magyarország bel- és külpolitikájára. A szerző ügyesen mutatja be azt a módot, ahogyan a Szovjet befolyás a kommunistákat hatalomra segítette." (The American Historical Review, 1954.IV.)

"Van egy régi magyar néptánc, a Kállay-kettős, amelyben a táncosok két lépést tesznek előre és aztán kettőt hátra. Amikor Kállay Miklós lett a magyar miniszterelnök, minden lehető megtett náci Németország növekvő igényeinek meghűsítésára. Nyíltan engedményeket tett ugyan, de mindig tudta, hogyan kell azokat hatástalanítani. Budapesti újságírók nemsokára Kállay-kettősnek nevezték el ezt az ügyes manőverezést... 1947 nyarán azonban a magyar kormány biztosan Rákosi ügynökeinek kezében volt és a kommunista parancsokat nem lehetett többé kijátszani. A Kállay-kettősnek vége szakadt; s most következett a haláltánc..." (The New Leader, 1954, IV.26.)

“A szerző bizonyítékokkal szolgál, hogy Magyarország nagy többsége szemben állt mindkét hódítóval. Ez a par excellence nem-ideológiai beállítottságú ország, mely nemzetileg mind a német, mind a szláv (orosz) néptől idegen, nem kívánta egyik új rendet sem, amit két gigantikus szomszédja egymásután ráerőszakolt.

A szerző elbeszélésének legérdekesebb részei a-

zok, amelyek a Nyugat szerepét tárgyalják a magyar eseményekben. Ez a II. világháború előtt és alatt egy majdnem tökéletes negativizmusban nyilatkozott meg a magyar közeledéseket és akciókat illetőleg, majd a Szovjet atrocitások és beavatkozások idején elképesztő közömbösségben és tehetetlenségben.” (The American Slavic and East European Review, – 1954.IV.)

Magyar sportsikerek 1945-ben

Az 1954-es év a magyar sport legsikeresebb éve volt.

Bár a futballosapat kétszeres győzelme után az az angolok felett fájdalmas meglepetésként hatott a svájci világbajnokságokon szenvedett vereség a német csapattól, a második hely is jelentős sikernek számít. A világsajtó pedig általában elismerte, hogy a magyar csapat – a vereség ellenére is – a legjobb együttes ma a világon.

Az ugyancsak Svájcban rendezett atlétikai Európa-bajnokságokon a magyar csapat második helyen végzett, illetve a női számokat is beleszámítva, a negyedik. Ez alkalommal az amerikai sajtó is foglalkozott európai sportproblémákkal s pl. S z e n t g á l i 800-as győzelmét a New York Times (54.VIII. 29.) sportmellékletének első oldalán ünnepelte. Az Európa-bajnokságokon elért eredmény főleg azért fontos, mivel eddig az atlétika terén Magyarország nem volt a legelső közt.

Már Svájc előtt is megmutatkozott a magyar atlétika kiválósága a svédek ellen kivívott győzelemben. “Az európai atlétika történetében először” – írta a L e m o n d e (54.VII.30.) – “Magyarország győzelmeskedett Svédországgal felett. A magyaroknak ez a győzelme annál érdekesebb, mivel azt az ellenfél sajtó területén, Stockholmban érte el... Jelenleg Magyarország olyan csapatot tud kiállítani, mely képes bármely európai ellenfelét legyőzni, kivéve talán a Szovjetuniót...”

Nyár folyamán a magyarok a kenu és kajak világbajnokságokon értek el döntő sikereket. “Magyarország a világbajnokságok nagy győztese” – adta beszámlójának címül a L e m o n d e (54.VII.28.). Hét első díjat vitt haza a magyar csapat, a második Svédország volt öt első díjjal.

A torinói u s z ó é s v i z i l a b d a Európa-bajnokságokon a 18 számból 9-ben magyarok győztek. A bajnokok: N y é k i Imre, C s o r d á s György (két-szeres), T u m p e k György, S z ő k e Kató, S e b ő Ágota, 4-szer 200-as férfistaféta, vízilabdacsapat, 4-szer 100-as női staféta.

A Budapesten megrendezett ö t t u s a világbajnokságokon Magyarország nyerte a csapatversenyt, míg az egyéniben egy svéd lett az első, S z o n d y harmadik helyen végzett. Érdekes, hogy a svéd öt-tusabajnokságokon magyarok nyerték mind a csapat-, mind az egyéni versenyeket.

Egy szeptember 11.-i kimutatás szerint 1954-ben 15 világbajnokságot és 6 Európa bajnokságot rendeztek szeptember elejéig. A világbajnokságok 80 száma közül az oroszok 21 első helyet szereztek, vagyis a legtöbbet, míg Magyarország 13-at. Kajakozásban hatot, vívásban négyet, tornában kettőt, asztaliteniszben egyet. Az Európa-bajnokságok 70 számában szintén az oroszok szereztek legtöbb első helyet, 28-at, míg a magyar atléták 4-et, az uszók 9-et, összesen 13-at. (Magyar Nemzet, 54.IX.11.)

SZÜLÖK!

Mi történne gyermekeitekkel, ha Ti nem volnátok?!
Idejében gondolatok kell minden eshetőségre.

Jó alkalom adódik erre a

“CSALÁDVÉDELMI ESZTENDŐ”

alatt kibocsátott biztosítási formáink útján.

NE KÉSLEKEDJÉTEK!

VÁRUNK BENNETEKET.

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

Kossuth House, 1801 P. Street, N. W.,
Washington, D. C.

Estudio
SIMON—TELLO

Cangallo 1133.
T. E. 35—8249
Buenos Aires

Dr. SZILY IMRE
ügyvéd

CORRENTES 1373
T. E. 37—6921 - 38—4767
38—9162
Buenos Aires

Magyarország egy hollandi lexikonban

Irta: BÓNÉ GYULA

Hollandia egyik legrégebb és legnagyobb könyvkiadó vállalata, az amsterdami Elsevier-cég kiadásában jelenik meg 1947 óta a Winkler Prins Encyclopaedia "hatodik, teljesen új kiadás"-a, amelynek utolsó kötete a folyó 1954-es évben lát majd napvilágot. Az Encyclopaedia Amsterdamban és Brüsszelben kerül kiadásra a németalföldi nyelvterület (Hollandia, Flandria) számára. 1951 nyarán jelent meg a H-betűs kötet, amely Hongarije címszó alatt hazánkkal foglalkozik. E kötetben a következő, nagyon elgondolkodtató hibákat találjuk:

1. A földrajzi nevek ugyszólván mind németek: Ödenburg, Güns, Ofener-gebergte, Waitzener gebergte, Raab, Theiss, Eipel, Veszprim, Maria Theresiopel stb.

2. A történelmi leírásban ilyesmiket olvashatunk:

a.) I. István I. Sylvester pápa által királlyá koronáztatta magát. (1001).

b.) A Zsigmond halálát követő korszakokban mindjobban előtérbe került a román Hunyadi János. (Ez azért figyelemreméltó, mivel az önálló Hollandia megeremtője, Hallgatag Vilmos oránia-nassauai herceg Németországban, a hesseni Dillenburgban született, s a hollandi himnusz így kezdődik: "Nassaui Vilmos, német vérből való vagyok.")

c.) Erdély függetlenné lett Zápolya János vajda alatt, aki magát "Magyarország királyá"-nak is nevezte.

d.) Nyugat-Magyarország a Habsburgokhoz került, Erdély a vajdái alá, Közép-Magyarország egy török-basa alá, aki Budapesten székelt. Mivel a törökök és az erdélyi vajdák türelmesek voltak a behatoló kálvinizmus és lutheranizmus tekintetében, ezért a 16. században Magyarország két része között vallási ellentét is keletkezett. (Elmulasztja azonban elmondani, hogy az erdélyi fejedelmek nemcsak hogy türelmesek voltak, de Erdélyben mondták ki Európában először a vallásszabadságot 1557-ben, majd 1571-ben a r.k., ref., evang., sőt a szentháromságtagadó unitárius vallást is államvallássá nyilvánítják, s így Erdély századokkal megelőzi Európa többi országát.)

e.) A Habsburg- és Zápolya-ház közti háború továbbfolyt: 1593-1606-ig a hosszú háború dult, amely Erdély függetlenségének visszanyerésével végződött egy új dinasztia-alapító, Bocskay István alatt. Ennek fia, Gabriel Bethlen háromszor viselt hadat a császárral és kétszer egész Magyarország királyává választották. Az erdélyi vajdának a magyar alföldön gyakorolt felsősége folytán Gábor fia, I. Rákóczi György is megkötötte a linzi békét. (A Zápolya ház 1571-ben János Zsigmonddal kihalt, Bocskay és Bethlen gyermektelenek voltak, Bethlennek a nevével sincs tisztában a cikkíró, s nem tudja, hogy Erdélynek fejedelmei voltak önállósága idején.)

f.) II. Rákóczi Ferenc (1704-1711) alatt felkelés

tört ki, midőn az osztrák kormány a magyarok vallási és politikai előjogait korlátozni készült. (Tehát arról mitsem tud, hogy I. Lipót a magyar nemzetet teljesen megsemmisítve, nemetté akarta olvasztani, s Rákóczi az ősi magyar alkotmányért, nem pedig előjogokért fogott fegyvert.)

g.) Midőn a márciusi forradalom elűzte Bécsben Metternichet, a rendi tábla Pesten épp Kossuth egy javaslatát fogadta el, amely miniszteri felelősséget kívánt. Ferdinánd császár engedett és Batthyányt kormányalakítással bízta meg. Am a magyarok sikere a határmenti lakosságot elmagyarosítással fenyegette. (A magyar országgyűlés Pozsonyban ülésezett. Az 1848-as kormány a nemzetiségek számára már 1848 szeptemberére elkészítette korát messze megelőző nemzetiségi törvényét. Wesselényi Miklós pedig már 1843-ban a Habsburg monarchiának konföderatív, alkotmányos állammá való átalakítását javasolja "S z ó z a t"-ában.)

h.) Jellachichot horvát bánná nevezték ki és midőn ismételten összeütközésbe került Budapesttel, Magyarország hadseregfőparancsnokává, mialatt a magyar országgyűlést feloszlatták. Ez természetesen polgárháborúhoz vezetett. (Minden más mértékadó lexikon függetlenségi és szabadságharcnak nevezi e küzdelmünket.)

i.) Ujra kormánycsapatok hatoltak be Magyarországra. (Elfelelődi hozzátenni, hogy osztrák kormánycsapatok, annál is inkább, mivel fentebb megírja Batthyány kormányalakítását.)

j.) A deákista Andrassy 1866-1871-ig megalakítja az első felelős minisztériumot. (Ismételt tévedés, hisz Batthyány kormányalakítását megírta már.)

k.) A trianoni béke megfosztotta az országot Jugoszlávia javára egész Horvátországon és Szlavónián kívül még Bajától és Maria Theresiopeltől is.

l.) 1946 február 1.-én Magyarország népköztársaság lett. (Ez csak 1949 aug. 20.-ával történt meg.)

m.) 1947 július 2.-án ratifikálta a Nemzetgyűlés a Tildy elnök által 1948. augusztus 8.-án Párisban a szövetségesekkel kötött békét. (A békét 1947 február 10.-én Gyöngyössi János külügyminiszter írta alá Párisban.)

A legujabb eseményeknél hiányzik az összeesküvés perről, Kovács Béla elhurcolásáról, Nagy Ferenc lemondásáról, Varga Béla szökéséről, s az 1947. augusztusi kommunista választási csalásról való beszámolás, amelyek pedig igen fontos állomásai a bolsevista penetrációnak.

3.) A népesség a lexikon szerint az utolsó népszámlálás alapján 93 % magyar, 15 % német!

4.) A közoktatásügynél azt írja, hogy van egy Mezőgazdasági Főiskola, amelyet 1945-ben alapítottak és 1948 óta egy Közgazdasági Főiskola.

5.) A magyar képzőművészetről szóló részt a magyar Torday Sándor műtörténész írta, aki azonban

teljesen elfelejtí Munkácsy Mihály megemlítését!

Utánanézzve az Encyclopaedia előző kiadásában (1932-1938, 9. kötet: 1935) kiderül, hogy a jelenlegi kiadás a történelmi részt változatlanul átvette a korábbiából, amelyben Dr. J.S. Bartstra ismert hollandi történész szerepel a történelmi rész szerzőjeként.

E lexikon hibái ismét csak felhívják a figyelmet arra, hogy a ma szétszórtságban élő magyarságnak mennyi tennivalója akad világbeli hírünk megjavítása terén. Különösen fontos ez ott, ahol, mint Hollandiában, a magyarság a segítség és rokonszenv annyi tanujelét tapasztalhatta társai dalmi téren a trianoni elesettségéből való kiláboláshoz. Fájdalmasak ezek az elfordulók, bennünket sokszor egész rossz színben beállító hibák, mivel Hollandiával a magyarságnak kulturális kapcsolatai is voltak, és vannak ma is. Felelősség terheli az egykori magyar külképviseleteket is, akik elmulasztották, hogy annakidején ide-

jében megtegyék észreveteleiket a lexikon szerkesztőségének. És még zavaróbb, hogy ha mi magyarok felelőseink megcikkiről minőségben magyar értékek megnevezéséről. Trianon nagyrészen velünk szemben ellenséges érzületű és sorsunkat intező álamok félrevezettségéből született meg. Mindez idő példa legyen arra, hogy miként kell egy jobb magyar jövőre előfeltételeit megteremteni helyes közvélemény tájékoztatás útján.

A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy Hollandia másikk, de sokkal kisebb példányszámban megjelenő és kisebb jelentőségű lexikona, az utrechti Oosthoek-Encyclopaedia általában helyes képet ad hazánkról.

A Winkler Prins Encyclopaedia szerkesztősége megbízásából e sorok írója végezte el a szükséges helyesbítéseket, amelyek majd Erratum-ként kerülnek kiadásra.

A 77 éves Dohnányi Ernő

“Ernst von Dohnányi” – írta a New York Times (54.VII.25.) – “kedden ünnepli 77. születésnapját, még pedig azzal, hogy megkezdte 1945-ben komponált II. szimfóniájának áthangszerelését. Tallahassee-ben fog dolgozni, ahol jelenleg él...”

Részletesen beszámol Dohnányi e nevezetes születésnapjáról a Tallahassee Democrat (54.VII.25.):

“Nincs még egy szimfónia, melynek különösebb története lenne. A II. világháború utolsó éveiben íródott, amikor a magyar zeneszerző menekült náci-megszállta hazájából (!). Menekülés alatt is írta, majd nagyobb részét Bécsben készítette el, zongora nélkül és miközben bombák hullottak körülötte. Öt éve mutatták be Londonban. Nagy műnek kiáltották ki, de Dohnányi sohasem volt megelégedve vele... Csak egy nagy zeneszerző, aki tökéletesre tör, kész újra hozzányulni egy ilyen gigantikus műhöz, mely már megjelent és elő is lett adva... Dohnányi egyike volt a 9 új tiszteletbeli doktornak, akiket múlt hónapban avattak az Ohio-i Egyetem 150 éves évfordulóján. Ő volt az egyetlen, akinek zenei diplomát nyújtottak át... A diploma indokolása kiemeli, hogy már Brahms elismerte róla, hogy ‘nagytehetségű fiatal zenész’... ‘Az alkotó zene terén – folytatja az indokolás – megalkuvás nélkül ragaszkodott a nagy mesterek legjobb hagyományaihoz?’”

A legnagyobb amerikai lapok beszámolnak legújabb hangversenyeiről is. A mikrobarázdás Dohnányi-lemezek száma már több mint egy tucat. Az újabbak közt szerepel Desz-dur vonósnégyese, Esz-moll Zongoraötöse, D-dur Szerenádja (NYT, 54, XI.7.)

A Brahms- és Dvorzák-rajongó, az egyszerű melódikus dallamvezetést a problémákkal viaskodó s legalább a maga idején forradalmi irányok zenei kifejezése elé helyező, lényegében konzervatív amerikai zenei közvélemény számára Dohnányi már életében népszerű zeneszerző lett, s ezáltal, valamint annak következtében, hogy kora egyik legnagyobb Beethoven-interpretálója, a magyarság külföldi hírnevét jelentős mértékben gyarapítja.

Érdekes jelenség, hogy a jelenlegi magyarországi zenei közvélemény, mely – az u.n. szocialista realizmus tanai alapján – szintén a közérthetőséget tartja a művészet egyik legfontosabb kellékének, most mikor az “új szakasz” liberálisabb légköre a politikai szempontok egyeduralmát feloldotta, Dohnányit ismét megiszlaltatta.

“A hiányolt szerzők közt szerepelt eddig Dohnányi is – írta a Magyar Nemzet (54.X.21.) egyik kritikájában – üdonságszámba ment tehát a Tár-ai-vonósnégyes október 12.-i műsorán a magyar szerző op. 1. zongoraötöse, amelyet 18 éves korában írt és amelyre Brahms akkor megjegyezte: ‘Ezt magam sem tudtam volna jobban megírni.’ A Dohnányi-ötös az ‘opus 1’ jelzés ellenére is mestermű és ezenfelül könnyen érthető, már első hallásra megnyerő kamaramuzsika. Természetes, hogy néhol erősen érzik rajta a Brahms-hatás, általában a Schumann-brahmsi örökség, de ilyen hatásokat sohasem sorolhatunk egy mű gyengéi közé... Ugy érezzük, hogy Dohnányinak e műve és valószínűleg még több más opusza is kedvelt műsorszámá lesz jövő hangversenyeinknek.” (S.)

A KOSSUTH KIADÓ

elhatározta, hogy a magyar társadalom szervezeteinek, sajtójának és áldozatkész magánosoknak közrevonásával a világon szerteszét élő magyar ifjúságnak a tökéletes magyar beszéd, írás, fogalmazás elsajátítására, a magyar kultúra megismerésére tankönyvsorozatot bocsát a rendelkezésére. A tankönyvek ára 1 és 2 dollár között lesz.

A munkálatokat vezetési és pedagógiai szempontból felülbírálja a Tankönyvszerkesztő Bizottság, melynek elnöke Marczell Árpád, titkára Taliga Miklós.

Bár a tankönyvekhez szükséges papírt egy európai jóléti intézmény ingyen bocsátotta rendelkezésre, jelentős összegre van szükség a nyomdai költségekre, a postai szállítási költségekre. A tankönyvek egy részét az iskolák és a szegénysorsú családoknak ingyen kell eljuttatni. Éppen ezért a Kossuth kiadó számít az idegenben élő magyarság hathatós támogatására.
Póstacím: 3903, Bridge Ave., Cleveland 13. Ohio.

NOTRE REPUTATION DANS LE MONDE

R é s u m é f r a n ç a i s

Dans ce numéro, le Professeur Joseph Reményi et M. Andor Sziklay contribuent à notre discussion sur la position de littérature hongroise à l'Étranger.

Le Professeur Reményi démontre que la situation de la littérature d'autres petites nations n'est nullement meilleure, à part pour les pays scandinaves; ce qui est probablement dû à Ibsen, à G.B. Shaw, et au fait que le Prix Nobel est donné à Stockholm. Dans son livre intitulé "The Masters of the Drama", John Cassner dit quelques mots d'appréciation sur Imre Madách et souligne le "cynicisme mondain" de Ferenc Molnár. D'après son opinion, les Polonais sont des romantiques incorrigibles, et il traite le drama de société polonais de faible. La renommée mondiale de Sienkiewicz ne change pas le fait que l'opinion publique américaine se comporte envers la littérature polonaise de manière hésitante ou neutre. Nous ne trouvons guère de critique positive des littératures tchèque, roumaine, yougoslave, bulgare, finlandaise, estonienne, lithuanienne ou grecque.

Dernièrement, continue le professeur Reményi, W. H. F. Lamont a indiqué dans la périodique *Books Abroad*, que beaucoup d'excellents auteurs étrangers ne sont jamais traduits en anglais; dans le même périodique, Monroe Stearns, un des directeurs de la maison d'édition Prentice-Hall, répond qu'un éditeur ne peut pas être "altruiste" lorsqu'il sélectionne ce qui devrait être traduit; car il doit aussi considérer l'angle commercial.

Lorsqu'on essaye de faire placer la littérature hongroise dans le monde parlant anglais, on rencontre généralement les difficultés suivantes:

1. L'anglais insuffisant du traducteur.
2. Sur le plan international, l'esprit hongrois apparaît être de nature régionale. La destinée hongroise a provoqué le phénomène que le "moi" de l'auteur de l'esprit national sont étroitement liés. Et ce qui est intéressant pour un Hongrois, n'est que curieux pour un Américain.
3. La littérature et la critique américaines ont fait de grand progrès lors des derniers 30 ans. En conséquence, le vernis européen ne suffit pas; il faut absolument être à la hauteur.
4. Les traductions des classiques ne rendent pas le sentiment de la langue, ni le magique de l'original.
5. Pour l'instant, l'âme hongroise n'est pas comprise. Mais ne parlons pas d'indifférence ou d'antagonisme. Partout aujourd'hui, les épreuves de la vie sont grandes, et les Américains sont préoccupés par leurs propres problèmes. N'oublions pas que "Der grüne Heinrich" de Keller n'a toujours pas trouvé d'interprète en anglais, bien que cette œuvre ait été écrite dans une des langues principales de l'Europe, et que les Anglais furent d'abord ennuyés par "Guerre et Paix" de Tolstoï. Le hongrois, cette langue finno-

ugrique, est un facteur peu engageant, même si la langue elle-même est plastique et mélodieuse. Ceux dont la langue maternelle est l'anglais, savent rarement le hongrois, et il y a peu de Hongrois qui soient capables de se servir de l'anglais avec une assurance d'artiste.

Il faut espérer que parmi les descendants d'ancêtres hongrois il pourront se développer des talents littéraires qui considèrent comme but de leur vie d'interpréter en anglais les œuvres littéraires hongroises.

Andor Sziklay contribue à la discussion en présentant quelques idées se rapportant à la traduction littéraire. D'après lui, traduire est un travail de missionnaire. Le traducteur doit trouver la méthode, le lieu et les relations pour introduire en langue adéquate aux lecteurs étrangers. Il faut, pour cela, dresser un inventaire des sujets, d'après un système de priorités. Ceci et la traduction proprement dite pourrait être spécialement bien faits en organisant un "pool" de travail.

Le Rev. Michel Hőgye rapporte de ses rencontres avec des Hongrois lors de son voyage au Japon; le Dr. Jule Bóné indique les erreurs que contient une encyclopédie hollandaise, et Denis Dorogsághy décrit les succès sportifs hongrois.

Le Livre du Professeur Kertész (La diplomatie dans un tourbillon - La Hongrie entre l'Allemagne Nazi et la Russie Soviétique) recut un écho international intéressant. Notre journal discute les critiques de ce livre.

Ernst von Dohnányi dont la musique est fort populaire en Amérique, a célébré son soixante-dix-septième anniversaire à Tallahassee, Fla., où il enseigne la musique à l'Université de Floride. En juin dernier, Dohnányi a reçu un diplôme honoraire lors de l'Anniversaire Sesquicentenaire de l'Université d'Ohio. Cet automne, il fit une tournée de concerts et de conférences très réussie dans le Midwest.

Cette année, les champions sportifs hongrois ont gagné bien des tournois; le team hongrois a remporté en Italie la victoire au championnat européen de natation. En France, les Hongrois se sont classés champions mondiaux en canoë et en kayak. En Suisse, l'équipe de football a pris la seconde place lors du championnat mondial, et la quatrième place lors du Championnat Athlétique d'Europe.

Reconnaissant le rôle éminent du sport hongrois, le périodique officiel de sport en Grande-Bretagne a écrit à l'aube des championnats européens de natation: "La Hongrie va-t-elle souligner ses prérogatives d'être (par rapport à la population) la plus grande nation sportive, dans le monde d'aujourd'hui?" Peu après, la Hongrie gagnait dans le même championnat, neuf premiers prix sur dix-huit.

OUR REPUTATION IN THE WORLD

ENGLISH SUMMARY

By Geza B. Grosschmid, Duquesne University.

Joseph R e m é n y i and Andor S z i k l a y contribute in this number to our discussion on the position of Hungarian literature abroad.

Prof. R e m é n y i contends that the position of the literature of other small nations is not any better either, with the exception of the Scandinavian. The latter's success can probably be attributed to Ibsen, the works of G. B. S h a w on Ibsen, and to the fact that the Nobel-prize is annually awarded in Stockholm. John Cassner in his "The Masters of the Drama" says a few appreciative words about I m r e M a d á c h and underlines the "mondaine cynicism" of Ferenc M o l n á r. In his opinion, the Poles are incorrigible romantics, and he labels the Polish society drama as weak. The world fame of Sienkiewicz does not alter the fact that American public opinion is hesitant or neutral about Polish literature, and we can hardly ever find positive criticism of Czech, Rumanian, Yugoslavian, Bulgarian, Finnish, Estonian, Lithuanian, or Greek literatures.

One usually encounters the following difficulties in an attempt to place Hungarian literature in English:

1. The inadequate English of the translator.
2. Internationally speaking, the Hungarian spirit appears to be of regional nature. It follows from the essence of the Hungarian fatum that the ego of the writer and the nation's spirit are closely connected. And anything that is interesting to a Hungarian, appears to be only odd to an American.
3. American literature and criticism progressed a great deal during the past three decades. Consequently, the European venter is not enough, but it is imperative that they meet the present high standard.
4. Translations of the Hungarian classics lack the feeling of the language and the charm of the original.
5. For the time being Hungarian soul is hardly understood at all. But we musn't talk about indifference or antagonism. The trials of life are great everywhere today, and Americans are pre-occupied by their own problems. We must not forget, that Keller's "Der grüne Heinrich" could still not find an English interpreter, although it appeared in a world language, and the British were first bored by Tolstói's "War and Peace," - Hungarian, this Finno-Ugric language is a forbidding factor, no matter how plastic and melodic it may be. Those whose mother tongue is English, very seldom know Hungarian, and there are very few among the Hungarians who can handle the English language with an artistic assurance.

It is to be hoped that in the world of English descendants of Hungarian ancestors such literati will develop who will look upon the English interpretation of Hungarian literary works as their life's goal.

Andor S z i k l a y contributes to the discussion by presenting some ideas in connection with literary translation. He believes that translating is missionary work. The translator has to find the method, place, and contacts in order to introduce adequate material in adequate languages to foreign readers. One should take an inventory of the subject matter by a priority system. This and the work of translation could best be done by organizing a working pool.

Rev. Michael H ö g y e reports on his encounters with Hungarians on his trip in Japan. Dr. Gyula B ó n é points out the mistakes of a Holland encyclopedia, and Dénes Dorogsághy writes about Hungarian successes in sport.

Prof. Stephen K e r t é s z' book (*Diplomacy in a Whirlpool, Hungary between Nazi Germany and Soviet Russia*) got an interesting international echo. This periodical brings a digest of the reviews on the book.

Ernst von D o h n á n y i, whose music is popular in America, celebrated his 77th birthday in Tallahassee, Fla., where he teaches music at the Florida State University. Dohányi received an honorary doctorate in June at Ohio University's Sesquicentennial Commencement. This fall, he had a very successful concert and lecture tour in the Midwest.

Hungarian sportsmen succeeded in this year to win many championships: the Hungarian team won the European championship of swimming (in Italy), Hungarians became world champions in canoe and kayak (in France), Hungary's soccer team got the second place in the world championship (in Switzerland), and first place in Modern Pentathlon World Championship (in Hungary.)

Recognizing the outstanding role of Hungarian sport, the official British sport monthly, *World Sport*, wrote before the European championship of swimming: "Would Hungary enhance her claim to be the greatest sporting nation (considering her population) in the world today?" Shortly after, Hungary won nine first prizes out of eighteen in the same championship.

HIRUNK A VILÁGBAN

Hungarian Bimonthly

Szerkeszti:

CSICSERY-RÓNAY-ISTVÁN

Megjelenik kéthavonta

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

P. O. BOX 1005, WASHINGTON 13. D. C. USA